

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради PhD 13281
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Владислав Кондурян, 1999 року народження, громадянин України освіта вища: закінчив у 2021 році математичний факультет Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича за спеціальністю «Прикладна математика» та здобув кваліфікацію «Магістр. Прикладна математика», виконав акредитовану освітньо-наукову програму 38610 «Географія».

Разова спеціалізована вчена рада PhD 13281, утворена наказом ректора Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці «Про утворення разової спеціалізованої вченої ради» від «28» квітня 2026 року № 165 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Івана КОСТАЩУКА, доктора географічних наук, професора, завідувача кафедри географії України та регіоналістики географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Рецензентів: Василя ДЖАМАНА, доктора географічних наук, професора, професора кафедри географії України та регіоналістики географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Костянтина ДАРЧУКА, кандидата географічних наук, доцента, завідувача кафедри геодезії, картографії та управління територіями географічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Офіційних опонентів: Лесі ЗАСТАВЕЦЬКОЇ, доктора географічних наук, професора, завідувача кафедри географії та методики її навчання, Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка;

Віталія СИЧА, доктора географічних наук, професора, завідувача кафедри економічної та соціальної географії і туризму, Одеського національного університету імені Іллі Мечникова.

На засіданні «22» червня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 10 Природничі науки Владиславу Кондуряну на підставі публічного захисту дисертації «Особливості формування систем розселення Карпатських областей України в сучасних умовах» за спеціальністю 106 Географія.

Дисертацію виконано у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, Міністерства освіти і науки України, м. Чернівці.

Науковий керівник Наталія ЗАБЛОТОВСЬКА, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії України та регіоналістики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дисертацію у загальному обсязі 246 сторінок подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що відповідає вимогам пунктів 5-24 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022; № 502 від 19.05.2023р., № 507 від 03.05.2024р.).

У дисертації здійснено узагальнення та запропоновано нове вирішення теоретично-наукового завдання, спрямованого на суспільно-географічне вивчення формування та функціонування систем розселення Карпатських областей України на макро-, регіональному та локальному рівнях із урахуванням наслідків реформ АТУ та

децентралізації, як самоорганізованого процесу, де центром є людина та її життєдіяльність.

Здобувач має 11 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б» (1 одноосібна та 2 у співавторстві), та 1 стаття, яка додатково відображає наукові результати дисертації, а також було опубліковано 7 друкованих праць апробаційного характеру.

1. Кондурян, В. (2025). Сучасні трансформації в системах розселення Карпатських областей України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Географічні науки, (23), 7-15. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2025-23-1>

2. Заблотовська, Н., & Кондурян, В. (2025). Формування демографічного потенціалу Чернівецької області внаслідок змін її адміністративно-територіального устрою. Науковий вісник Чернівецького університету: Географія, (853), 25-34. DOI: <https://doi.org/10.31861/geo.2025.853.25-34>

3. Zablotovska, N., & Kondurian, V. (2024). Demogeographic processes in the Western regions of Ukraine on the eve of the reform of territorial authorities. Human Geography Journal, 37, 49-56. DOI: <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2024-37-05>

Опубліковані праці відповідають темі дисертації та містять науково обґрунтовані результати, що корелюють із поставленими завданнями.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

1). Леся ЗАСТАВЕЦЬКА, офіційний опонент. Висловила наступні зауваження:

1. У п. 4.1 дисертаційного дослідження автор характеризує демографічну ситуацію в регіоні дослідження напередодні повномасштабного вторгнення та дає загальні рекомендації щодо формування та провадження демографічної політики у регіоні та окремих його територіях. Варто уточнити, які конкретні заходи чи напрями управлінської діяльності пропонує автор для покращення демографічної ситуації у регіоні?

2. У тексті дисертаційного дослідження автор неодноразово наголошує на проблемі зменшення людності сільських поселень через демографічну кризу у сучасний період, проте дана проблема актуальна для багатьох сільських поселень європейських країн. Чи вивчався автором зарубіжний досвід відродження демографічно занепадаючих сільських поселень?

3. Не зовсім зрозуміло, за який рік у дисертаційному дослідженні подаються показники густоти населення? Адже у одній частині роботи автор стверджує, що використовував дані до 2022 року, оскільки демографічні показники на час війни є закритими, а у інших частинах – подає дані за 2025 рік?

4. На рис. 2.5 автор обмежився лише даними за 2021 рік. Бажано було б відобразити на цьому рисунку наступні роки та зміни, які відбулись у кількості населених пунктів у цей період.

5. В різних частинах дисертації автор звертає увагу на те, що значні міграційні процеси, які відбуваються в Україні та пов'язані із воєнними діями, в тому числі й переміщення населення у західні області України, які досліджував автор, впливають, у великій мірі, на людність поселень. Можливо, доречно було б ці зміни в поселенській мережі та людності поселень відобразити у вигляді окремого параграфу.

2). Віталій СИЧ, офіційний опонент. Висловив такі зауваження:

1. У роботі зазначається про вивчення формування систем розселення «як самоорганізованого процесу, де центром є людина та її життєдіяльність». Проте в дисертації недостатньо розкрито механізми такої самоорганізації, особливо в контексті взаємодії «знизу» (потреби населення) та «зверху» (адміністративні рішення щодо АТУ). Було б доцільно більш детально показати, як ці два процеси взаємодіють і впливають один на одного при формуванні сучасних систем розселення.

2. Автор пропонує узгодити підходи до визначення меж систем розселення з рівнями АТУ (загальнодержавний, макро-, регіональний, локальний). Однак залишається відкритим питання: наскільки такий підхід є оптимальним, враховуючи, що межі адміністративних

одиниць не завжди збігаються з реальними функціональними зв'язками між поселеннями? Чи не призведе жорстка прив'язка до АТУ до втрати гнучкості у визначенні меж систем розселення?

3. У роботі значна увага приділяється транспортній доступності як чиннику формування систем розселення. Проте в умовах розвитку цифрових технологій, дистанційної роботи та онлайн-послуг роль традиційної транспортної доступності може змінюватися. Було б корисно розглянути перспективи впливу цифровізації на майбутній розвиток систем розселення в Карпатському регіоні.

4. Дисертант виділяє 4 типи адміністративних одиниць за потенціалом демографічного розвитку та пропонує для кожної групи основні цілі управління. Однак конкретні механізми та інструменти досягнення цих цілей розкриті недостатньо. Дослідження виграло б від розробки більш детальних практичних рекомендацій щодо реалізації запропонованих стратегій для кожного типу територій.

5. У роботі констатується, що Карпатський регіон характеризується низьким рівнем урбанізації (50%) на фоні загальнодержавного значення (69,7%). Проте недостатньо розглянуто питання: чи є доцільним підвищення рівня урбанізації в цьому регіоні, враховуючи його природно-ресурсний потенціал, екологічну цінність та специфіку господарювання? Можливо, для Карпатського регіону оптимальною є інша модель розвитку системи розселення?

6. Автор наголошує на стратегічному значенні систем розселення Карпатських областей як «гуманітарного та логістичного тилу» держави в умовах нових геополітичних реалій. Проте в роботі цей аспект розкрито лише побіжно. Було б доцільно більш детально проаналізувати, як воєнна ситуація вплинула на трансформацію систем розселення регіону та які нові виклики і можливості це створює для регіонального розвитку.

7. До технічних зауважень слід віднести те, що в окремих місцях тексту потребують уточнення картографічні матеріали щодо одиниць виміру та легенд. Також в деяких випадках доцільно було б додати статистичні дані для підтвердження окремих тверджень.

3). Василь ДЖАМАН, рецензент. Висловив такі зауваження:

1. На с. 17 автор зазначає, що економіка України «переходить на постіндустріальний рівень». Але це тільки за формальними ознаками – часткою секторів економіки у ВВП держави. Зростання частки зайнятих у сфері послуг економічно розвинених країн відбувається через вивільнення надлишкової робочої сили на підприємствах первинного і вторинного секторів у результаті постійного технологічного оновлення виробництва, а в Україні збільшення кількості та частки зайнятих у секторі послуг зумовлене деградацією багатьох підприємств, загальною деіндустріалізацією країни (особливо в період глибокої економічної кризи 1990-их років). За цей період частка зайнятих у сільськогосподарському виробництві навіть зросла – з 19 % до 23 % через самозайняте населення, яке таким чином виживало в умовах втрати роботи та падіння доходів. Удосконалення структури економіки потребує збалансованого підходу, у т. ч. відновлення (відродження) промислового сектора на нових технологічних засадах. Фактично економіка України характеризується не постіндустріальним, а псевдо постіндустріальним рівнем.

2. У роботі задекларовано про важливість зв'язків між населеними пунктами, але не достатньо висвітлені параметри різних видів міжпоселенських зв'язків (центри притягання, радіуси впливу, масштаби, інтенсивність тощо), що повинно визначати об'єднання поселень в територіальні системи розселення.

3. Автор стверджує, що «первинні системи розселення відповідають межам територіальних громад» (с. 35), але є великі територіальні громади, які включають понад 20 поселень – їх логічніше прирівняти до кушових систем розселення.

4. Викликає сумнів твердження про «шість районів із стовідсотковою приналежністю поселень до передгірських та гірських – це Берегівський, Дністровський, Львівський, Золочівський, Шептицький та Яворівський» (с. 59-60).

5. Зустрічається не точність пояснення рівня кореляції через величину коефіцієнта Спірмена, зокрема: кількість населених пунктів *не залежна* (виділено мною) від давності заселення ($K = 0,3$) і коефіцієнт кореляції показує *незначну залежність* ($K = -0,2$). Але ж модуль коефіцієнта 0,3 є більшим, ніж модуль -0,2, а висновок автора – протилежний.

6. Не вдалим є графік ідеальної чисельності населення міських поселень Івано-Франківської області (додаток К 12 на с. 247).

7. У дисертаційній роботі зустрічаються технічні помилки: а) автор визначив систему розселення чотирьох Карпатських областей, як макрорегіональну, але на с. 119 називає її Карпатським субрегіоном; б) на рис. 3.12 (с. 118) – відсутній Чернівецький район; в) «Путильська громада ... об'єднує 45 поселень» (с. 147), а фактично – 18; г) наявні неточності в оформленні списку використаної літератури: № 50, 54, 71, 78, 170; д) зустрічаються граматичні та стилістичні огріхи (с. 15, 29, 31, 42 та ін.).

4). Костянтин ДАРЧУК, рецензент. Висловив такі зауваження:

1. Значний масив авторських картосхем та картомоделей, представлених у другому та третьому розділах дисертації (зокрема, картосхеми густоти населення, ієрархічної структури розселення тощо), виконаний на високому технічному рівні з використанням сучасного ГІС-інструментарію. Водночас варто зазначити, що більшість ілюстративних матеріалів практично позбавлені повноцінної загально-географічної основи, що дещо ускладнює їхнє сприйняття та аналітичне оцінювання.

По-перше, на картосхемах не відображено елементи гідрографічної сітки регіону (головні річки Карпатського басейну: Дністер, Прут, Серет, Тиса тощо). Оскільки річкові долини в гірських та передгірських районах Карпат традиційно виступають природними осями концентрації сільських та міських поселень (долинний тип розселення), наявність гідрографічної основи дозволила б наочніше простежити ландшафтно-географічні закономірності формування поселенської мережі.

По-друге, на картосхемі густоти населення Карпатського регіону (рис. 3.5) та низці подібних картмоделей (рис. 3.1, 3.2, 3.6–3.8), які відтворюють диференціацію показників у розрізі територіальних громад, повністю відсутні пунсони або назви хоча б основних населених пунктів. Нанесення на картосхеми обласних центрів та ключових міст-ядер опорного каркасу розселення дозволило б чіткіше візуалізувати зони формування приміських територій (субурбанізаційних ядер) і глибше оцінити макрорегіональні демографічні диспропорції.

2. Аналізуючи особливості формування та трансформації поселенської мережі Карпатського макрорегіону, автор робить чіткий акцент переважно на суспільно-географічних чинниках, таких як хід адміністративно-територіальної реформи, міграційні процеси воєнного часу та логістичні зв'язки. Водночас поза увагою дослідника залишився фундаментальний фізико-географічний фактор, а саме – висотна поясність та значний перепад рельєфу, які для Карпатського регіону є першоосновою просторової диференціації та життєдіяльності населення.

Внаслідок цього сучасні поселенські структури аналізуються у роботі дещо узагальнено на рівні областей та громад, проте соціо-демографічна, морфологічна та функціональна трансформація суто високогірних громад (де безпосередньо діють жорсткі чинники обмеженого земельного фонду, складної топографії, транспортної периферійності та специфічного гірського природокористування) кардинально відрізняється від аналогічних процесів у передгірських та рівнинних громадах. Авторів варто було б чіткіше виокремити ландшафтно-висотний критерій при оцінюванні стійкості систем розселення, оскільки природний каркас території Карпат безпосередньо обмежує або, навпаки, стимулює вектори розвитку сучасного опорного каркасу розселення.

3. На авторських картосхемах 3.19, 3.20 та 3.21, де відображено внутрішньо-регіональні зв'язки, ієрархічну структуру та зони доступності локальних систем розселення,

аналіз обмежено адміністративними межами чотирьох Карпатських областей. Таке методологічне обмеження призвело до формування на північній та східній периферії макрорегіону своєрідних «білих плям» - зон уявного просторового вакууму, де прикордонні громади виглядають ізольованими та позбавленими системних зв'язків.

Зокрема, у міжрегіональному вимірі вагомий вплив мають міста Луцьк (Волинська область), Бучач і Бережани (Тернопільська область), Кам'янець-Подільський (Хмельницька область), які історично та економічно замикають на себе частину зв'язків громад Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей. У транскордонному вимірі важливими полюсами тяжіння виступають Перемишль (Польща) та Сучава (Румунія), що активно впливають на прикордонні території Карпатського регіону. Ігнорування цих зовнішніх векторів формує дещо викривлену картину просторової організації розселення та створює враження існування депресивних автономних зон, які в реальності інтегровані у ширшу міжрегіональну й транскордонну систему зв'язків.

Крім того, попри об'єднання чотирьох областей у межах одного дослідження, модель, імовірно, аналізувала кожную область як окрему замкнену підсистему тяжіння. Залучення до ГІС-моделювання ключових міжобласних і транскордонних центрів гравітації дозволило б уникнути формування штучних «ізолятив» та забезпечити більш реалістичне відображення безперервності поселенської мережі й просторової організації розселення в межах Карпатського макрорегіону.

4. Побудовані за допомогою OpenRouteService моделі (рис. 4.1–4.4) відображають суто теоретичну доступність за ідеальних умов. Головним недоліком моделювання є не повною мірою врахування специфіки гірського рельєфу та дорожньої інфраструктури, що критично для приміських і гірських поселень Карпатського регіону. Алгоритм ORS розраховує час руху на основі OpenStreetMap, не враховуючи крутизну схилів, серпантини, незадовільний технічний стан покриття міжселищних доріг та фактор сезонності (ожеледиця, снігопади). Окрім цього, сервіс не враховує затори в реальному часі та пропускну здатність окремих транспортних локацій (мостів, залізничних переїздів, в'їздів у міста). Як наслідок, змодельовані ізохрони можуть дещо завищувати фактичні показники доступності.

5. У дисертаційній роботі автор широко використовує ГІС-технології, картографічні матеріали та геопросторові дані для аналізу особливостей трансформації систем розселення. Зокрема, у роботі зазначається використання даних і сервісів OpenStreetMap, Google Maps, QGIS та ArcGIS Online (ст. 3, 9, 20, 46). Водночас методика інтеграції окремих джерел даних, критерії їх відбору, перевірки достовірності та узгодження між собою висвітлені недостатньо детально, що певною мірою ускладнює оцінку відтворюваності окремих результатів дослідження. Залишаються недостатньо розкритими питання щодо використаних наборів і шарів геоданих, часових меж статистичної інформації, особливостей узгодження даних після реформи адміністративно-територіального устрою, а також підходів до перевірки точності та актуальності відкритих геопросторових джерел. Крім того, робота переважно базується на описово-аналітичному та порівняльно-географічному підходах, тоді як питання кількісного моделювання і прогнозування трансформацій систем розселення із застосуванням сучасних геоінформаційних та математико-статистичних методів розкриті не повною мірою. Зокрема, використання методів просторового аналізу, сценарного прогнозування чи моделювання транспортної доступності могло б посилити прикладне значення отриманих результатів.

5) Іван КОСТАЩУК, голова ради. Висловив наступні зауваження:

1. В роботі варто було у розділ «Чинники та фактори формування систем розселення на території Карпатських областей України» простежити вплив етнокультурних,

конфесійних, етноконтактних та інших особливостей на демографічні процеси та локальні системи розселення.

2. У 4 розділі варто було б подати параграф 4.1 Проблеми формування систем розселення в сучасних умовах і в параграфі 4.2 більш чіткіше подати рекомендації для всіх чотирьох рівнів систем розселення.

На дисертацію надійшло три позитивних, із рекомендаціями.

1). Григорія ДЕНИСИКА, доктора географічних наук, професора, професора кафедри географії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, заслуженого діяча науки і техніки України: «Робота би виграла від розгляду досвіду сусідніх держав у вирішенні аналогічних розселенських проблем гірських регіонів. Це дозволило б запропонувати більш верифіковані управлінські рекомендації».

2). Романа СЛИВКИ, кандидата географічних наук, доцента, завідувача кафедри географії та природознавства Карпатського національного університету імені Василя Стефаника: «У роботі доцільно було б приділити більше уваги механізмам фінансового забезпечення запропонованих заходів з оптимізації розселення, оскільки більшість об'єднаних громад регіону функціонують в умовах обмеженого власного бюджету».

3). Андрія СЛАЩУКА, кандидата географічних наук, доцента, доцента кафедри економічної і соціальної географії Волинського національного університету імені Лесі Українки: «У теоретичному розділі доцільно було б чіткіше розмежувати поняття «локальна система розселення» та «система розселення громади», оскільки реформа АТУ суттєво трансформувала їх змістовне наповнення. Крім того, окремі аналітичні побудови четвертого розділу щодо пріоритетів управління розвитком систем розселення виграли б від більш докладної прив'язки до чинної системи документів просторового планування».

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» 0 (нуль) членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада PhD 13281 присуджує Владиславу КОНДУРЯНУ ступінь доктора філософії з галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 106 Географія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окрема дума членами ради не висловлювалася.

Голова спеціалізованої вченої ради PhD 13281

доктор географічних наук, професор,

завідувач кафедри географії України та регіоналістики

географічного факультету

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Іван КОСТАЩУК